

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Боряна Ламбрева

НМА „Проф. Панчо Владигеров“
професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство
за

дисертационния труд

на

Цветанка Георгиева Почеканска

**„Игор Стравински и европейският музикален театър между
двете световни войни
(Приказка за Лиса и Едип цар)“**

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в
професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство

научен ръководител: проф. д-р Албена Кехлибарева

Цветанка Почеканска завършва висшето си образование в НМА „Проф. Панчо Владигеров“ – София с магистърска степен по три специалности – Изпълнителско изкуство, Музикална педагогика и Музикално-сценична режисура. Има още две магистърски степени – по Културология в Югозападния университет в Благоевград и Театър – теория и техника от университета ИУАВ във Венеция. Следват продължаващо обучение и специализации в НАТФИЗ, в *Teatro Atlante*” (Палермо) и Академия „Силвио д’Амико” (Рим), както и редица квалификационни програми, курсове и майсторски класове в различни градове на Италия. По-късно в нейния професионален профил се добавят ангажиментите ѝ на драматург и режисьор на театрални и театрално-музикални спектакли в България, Италия и Южна Корея. Има реализирани два проекта за късометражни филми, чийто сценарист и режисьор е – „Сангрия“ и „Ева“. Автор на проектите за късометражния филм „Двойно отражение“ и пълнометражния – „Един прекрасен ден“. Заема асистент-режисьорски позиции в оперни и театрални продукции в България, Италия, Испания.

Дисертационният труд „Игор Стравински и европейският музикален театър между двете световни войни (Приказка за Лиса и Едип цар)“ е представен от кандидатката и одобрен на заседание на Департамент „Музика“ към НБУ, състояло се на 29.09.2020 г. Той е с обем от 250 стр. и се състои от въведение, седем основни глави, разпределени в две основни части, заключение, справка с приносните моменти и приложения. Библиографията включва книги, статии, речници, научни трудове, линкове към сайтове и други интерактивни източници – общо 104 заглавия на шест езика.

В първата част на труда авторката разглежда и анализира ситуацията в сферата на музикалното изкуство от края на XIX и първите години на XX век, предшестваща и обуславяща настъпилите промени в европейския музикален театър и в частност – в произведенията за музикален театър на Игор Стравински. В три обособени глави са изведени основните тенденции, довели до коренната реорганизация на музикално-сценичните жанрове в периода между двете световни войни. Основните акценти в тази част на разработката се отнасят до: общата тенденция към епизация – както в музиката, така и изобщо в театралната сфера, и дехуманизацията в изкуството, като последица от краха на хуманистичния идеал.

Същинската изследователска част започва в следващите две глави, вече принадлежащи към втората част на труда, в които Цветанка Почеканска прави задълбочен и подробен анализ на двете основни за дисертационния труд произведения за музикален театър на Игор Стравински, ярки носители на новите тенденции и трансформацията на жанра – „Байка, или Приказка за Лиса“ и опера-оратория „Едип цар“.

В анализа на музикалните, драматургични и структурни похвати в „Приказка за Лиса“ се налагат няколко значими извода, отнасящи се до характеристиките на новите тенденции в творчеството на Стравински:

-Отразено е използването на традициите на руския балаганен театър, което в силна степен повлиява структурата на повествованието и налага нова, революционна форма на музикално-драматургичното изложение на творбата. В образа на балаганния дядо се избистря фигурата на Разказвача, която тук е все още скрита и невидима, но която ще се превърне в следващите произведения на Стравински във важен персонаж, осигуряващ дистанцираност от действието и възможност то да бъде проследено под формата на разказ, т. е. – персонажите разказват фактите, вместо да ги изиграват.

-Използването на текстове от различни източници и тяхното монтажно свързване разпада конструкцията на творбата и я отдалечава от класическата драматургична форма.

От друга страна монтажността се изразява и в разделянето на ролите на вокално-сценични и мимически.

-Появата на епически черти и драматургия в „Приказка за Лиса“ като резултат от настъпващите промени не само в драматичните, но и в музикално-сценичните творби, задават нова посока на музикално-театралните творби на Стравински и полагат основите на тенденции, които авторът ще следва и развива в следващите си музикално-сценични произведения.

В Пета глава – „Еволюция и утвърждаване на епическата форма в опера-ораторията Едип цар“ авторката доразвива тезата за новите тенденции и проследява наличието на епически черти и похвати в „Едип цар“, като изследва степента на тяхното проявление. В този смисъл най-важните характеристики на произведението са:

-Съчетаване белезите на два жанра – опера и оратория. Авторът използва различни музикални модели, подчинени на търсенията му на една нова изразност и внушения чрез изменено и революционно отношение към традициите в музикално-сценичните жанрове. Новият „хибриден“ жанр е първият съществен белег за различните композиционни и драматургични методи, чрез които Стравински цели да реализира трансформационната театрална концепция в сферата на музикалния театър.

- Чертите на оратория се откриват както във важната роля на хора, така и в наличието на фигурата на Разказвача, която може да бъде съотнесена към фигурите на Евангелиста или Пророка в жанра на ораторията и благодарение на която композиторият маркира границите на драматургичното действие. В „Едип цар“ Стравински доразвива неговото участие и значение – в сравнение с „Приказка за Лиса“ тук той е видим за публиката, а интерпретирането му бележи градация по отношение на присъствието на епически черти в произведението. Неговата роля е да намали и деформира емоционалната сила на трагедията и той го прави чрез коментарите си дъм действието, често изведени в ироничен план. Друг специфичен похват, който Стравински използва, за да създаде дистанция по отношение съдържанието на текста и който става характерен за проявление на епическата изразност, е директното обръщане на Разказвача към публиката.

-„Едип цар“ притежава присъщите на операта и ораторията черти, но проявени и пречупени по нов начин. *„Създаването на дистанция спрямо изобразяваното предизвиква зрителят към отношение и реакция, с което се възпрепятства прякото въздействие и внушение на съдържанието върху него и се предотвратява емоционалното му обвързване и вживяване с помощта на т. нар. ефект на отчуждение.“* (Автореферат – стр. 16) Този ефект на отчуждение е валиден не само за зрителя, но и за представянето на персонажите и

играта на актьорите. За постигането му, не на последно място, допринася и използването на латински език в произведението, което обезпечава присъствието на една статика на действието и отслабване на емоционалното възприятие. Проявлението на емоционалния елемент тук се случва преди всичко със средствата на музиката и музикалните форми. „...отнемайки възможността на текста да изяви разбираемо съдържателността си, композиторът набляга изключително на външното, на похвата и начина на обработка при фонетичното му възприемане, което създава слухови представи, без да се засяга смисъла му.“ (Автореферат, стр. 15)

Важен приносен момент на дисертационния труд е установяването на *единен маркер за епически тип театър*, до дефинирането на който авторката достига след синтез и обобщение на характерните белези на двете основни за труда творби – „Приказка за Лиса“ и „Едип цар“. Този маркер Цветанка Почеканска прилага и в анализа на други музикално-сценични творби от Игор Стравински („История на войника“, „Мавра“, „Персефона“), като по този начин извежда общи естетически и структурни принципи, които определят наличието и особеностите на *„епическия тип театралност като част от процеса за установяване и естетическото въплъщение на принципите на Стравински в неговите музикално-сценични произведения извън балетния жанр.“* (Автореферат – стр.23).

Приемам за достоверни, аргументирани и практически приложими изведените приноси в настоящето изследване.

Авторефератът отговаря на дисертацията и коректно предава сбит и точен вариант на научния текст на докторската разработка. Докторантката има четири публикации по изследваната тематика.

Въз основа на всичко казано до тук, на представената документация и цялостното ми впечатление от кандидатката, ***предлагам на уважаемото Научно жури в настоящия конкурс да присъди на Цветанка Георгиева Почеканска образователната и научна степен „Доктор“ по професионално направление 8.3. – Музикално и танцово изкуство.***

София
01.04. 2021 г.

проф. д-р Боряна Ламбрева
/...../